

У кожному виді мистецтва існують багато різних жанрів. У живопису це портрет, пейзаж, натюрморт... У літературі – розповідь, оповідання, роман, поема... У музиці протягом століть також склалося багато різноманітних жанрів.

Музичний жанр – це типи, види музичних творів. Жанри бувають вокальні, інструментальні та вокально-інструментальні.

Вокальна музика – це музика, яка призначена для співу.

Інструментальна музика – це музика, яку виконують на музичних інструментах.

Найпоширенішими інструментальними жанрами є **марш** і **танець**.

Марш виник із солдатських похідних пісень, які з давніх часів були розповсюджені у побуті різних народів.

Марш (з франц. *marche* – хода, рух уперед) – це музичний твір в енергійному чіткому ритмі під який зручно крокувати.

Для маршу характерні чіткий ритм, помірний темп, музичний розмір 2/4 або 4/4. В залежності від свого характеру і призначення марші бувають *урочисті, героїчні, військові, спортивні, святкові, похоронні, жартівливі, казкові...*

Найчастіше марші пишуться у **тричастинній формі** (тобто I-ша і III-тя частини однакові, а середня – розкриває нові образи, найчастіше вона наспівна).

Схема тричастинної форми: А В А

Багато пісень мають характер маршу – урочисті, радісні, скорботні. Це – так звані пісні-марші. Вони дуже подобаються слухачам і широко розповсюджені. Серед них “*Їхав козак на війноньку*”, “*Ой на горі та й жєнці жнуть*”, “*За світ встали козаченьки*” та інші.

Послухай фрагменти маршів. Визнач характер музики.

Композитор та назва твору	Характер музики
П. Чайковський. <i>Марш з балету “Лускунчик”</i>	
М. Глінка. <i>Марш Чорномора з опери “Руслан і Людмила”</i>	
Дж. Верді. <i>Марш з опери “Аїда”</i>	
Ф. Мендельсон. <i>Весільний марш</i>	
Ф. Шопен. <i>Соната сі-бемоль мінор для фортепіано, III частина</i>	
Є. Адамцевич. <i>Запорізький марш</i>	

Танець - це вид мистецтва, в якому людина розкриває свій емоційний стан та почуття за допомогою виразних пластичних танцювальних рухів.
Особливу роль у танцювальній музиці відіграють **темп, метр і ритм**.

У кожного народу протягом тисячоліть склалися свої неповторні танці. У рухах танців та музиці, що їх супроводжує, відбилися риси народного характеру, особливості життя та манера поведінки людей у певну історичну епоху, їхні смаки та звичаї.

Мелодії народних танців стали справжньою музичною скарбницею. Композитори створюють цікаві обробки танцювальних мелодій, а також пишуть оригінальні танцювальні твори, в яких використовують характерні особливості народної танцювальної музики.

Познайомся з таблицею найбільш відомих танців, які стали своєрідними «візитними картками» різних народів. Запам'ятай відомості про танці.

Танець	Країна	Темп	Розмір або метр	Характер танцю
Гопак (від <i>гопати</i> – стрибати)	Україна	швидкий	2 4	виник у Запорізькому війську як запальний чоловічий танець-«змагання»; містить віртуозні стрибки, присідання та обертання
Камаринська	Росія	швидкий	2 4	жартівливий танець у якому танцюристи імпровізують під час танцю
Крижачок (від <i>криж</i> – хрест)	Білорусія	поважний, потім переходить у запальний веселий	2 4	парно-масовий танець, хореографічний малюнок цього танцю будується по лініях хреста
Краков'як (від <i>краков'яки</i> – жителі Краківського воєводства)	Польща	швидкий	2 4	жвава мелодія із гострим ритмом; особливістю є те, що танець виконується із підтягнутим корпусом і гордо піднятою головою
Тарантела (від назви італійського міста <i>Таранто</i>)	Італія	дуже швидкий	6 8	темпераментний, запальний танець, який має несамопитий характер; відзначається стрімким «вихровим» ритмом
Хота (з латинської - <i>стрибок</i>)	Іспанія	дуже швидкий	3 4	насичений підстрибуваннями і підскоками; виконання хоти супроводжується грою на гітарі, мандоліні, кастаньетах
Чардаш (з угорської – <i>корчма, шинок</i>)	Угорщина	повільний - швидкий	2 4	складається з двох контрастних частин: повільного урочистого кругового танцю (лашу) та швидкого, полум'яного парного танцю (фрішка) з поступовим прискоренням темпу
Лезгинка (від <i>лезгини</i> – одна з народностей Грузії)	Грузія	дуже швидкий	6 8	віртуозний темпераментний танець; виконують переважно чоловіки (часто з кинджалами), змагаючись у спритності та невтомності

Наприкінці 15 століття у різних країнах Європи королі та багаті вельможі почали влаштовувати пишні бали, на яких танцювали **бальні танці**. Ці бальні танці походили від селянських народних танців і навіть зберегли їхні назви. Але в умовах придворного побуту народні танці помітно змінилися, набули рис урочистої стриманості, величавості та манірності.

Познайомся з таблицею старовинних західноєвропейських танців. Запам'ятай відомості про танці.

Танець	Країна	Темп та характер танцю	Розмір або метр	Ритмічні особливості музики
Гавот (<i>гавоти</i> – жителі однієї із провінцій Франції)	Франція	помірний, привітно-вишуканий, дещо манірний парний танець	4 4	чіткий ритм із затактом, який починається із третьої чверті
Менует (з французької - <i>маленькі рухи</i>)	Франція	Помірний плавний парний танець, заснований на дрібних кроках та реверансах (присіданнях); «король» бальних танців 17 століття	3 4	Пластичний ритмічний рисунок; «зупинки-реверанси» у кінці кожної фрази
Сарабанда (з іспанської – <i>священний обряд</i>)	Іспанія	повільний величний танець-хода скорботного характеру	3 3 4 або 2	характерною ознакою сарабанди є “важка” друга доля, на якій наче затримується крок
Сициліана (з італійської – <i>сицилійський</i>)	Італія	помірний лірично-граціозний танець з плавними неквапливими рухами	6 8	типовими є тріолі з пунктирним ритмом:

Послухай та порівняй чотири танцювальні п'єси. Користуючись попередньою таблицею, правильно визнач танець та впиши у таблицьку номер, за яким звучатиме твір.

Композитор та назва п'єси	№
Луїджі Боккеріні. <i>Менует</i>	
Джованні Баттіста Перголезі. <i>Сициліана</i>	
Жан Батіст Люллі. <i>Гавот</i>	
Георг Фрідріх Гендель. <i>Сарабанда</i>	

Пригадай танцювальні п'єси за першими тактами. Напиши назви п'єс та прізвища композиторів.

Познайомся з таблицею найбільш відомих бальних танців 18 – 19 століть. Доопрацюй таблицю, використовуючи додаткову літературу. Впиши країну, з якої походить танець, його розмір або метр. Запам'ятай відомості про танці.

Танець	Країна	Темп та характер танцю	Розмір або метр	Ритмічні особливості музики
Вальс (від нім., франц. - <i>кружляти</i>)		плавний танець із постійним кружлянням; темп буває різний – і повільний, і швидкий; «король» бальних танців 19 століття		в акомпанементі характерний опорний акцент в басу на сильній долі і два акорди на слабих:
Мазурка (танець <i>мазурів</i> – жителів провінції Польщі Мазовії)		жвавий веселий танець з підскоком на першій долі та бравим ударом каблука		гострий ритмічний рисунок з примхливими акцентами та дробленням першої долі такту. Наприклад:
Полька (з чеської – <i>половинка, півкрок</i>)		жвавий веселий парний танець, заснований на легких дрібних півкроках з підскоком		пружний ритм із чіткими акцентами на кожній долі
Полонез (з франц. – <i>польський</i>)		величний, гордовитий танець-хода у розміреному спокійному темпі		підкреслений акцент на сильній долі; характерна ритмічна фігура в акомпанементі:

Послухай та порівняй чотири танцювальні п'єси. Користуючись попередньою таблицею та спираючись на свій музичний досвід, правильно визнач танець та впиши у табличку номер, за яким звучатиме твір.

Композитор та назва твору	№
Сергій Рахманінов. <i>Італійська полька</i>	
Фрідерік Шопен. <i>Мазурка</i>	
Міхал Клеофас Огінський. <i>Полонез</i>	
Йоганн Штраус. <i>Вальс «Звуки весняного вальсу»</i>	

Розгадай філворд. Знайди окрім виділеного жирним шрифтом танцю, ще чотири, які заховалися серед літер.

М	Е	М	А	З
В	Н	А	Ш	У
А	У	К	А	Р
Л	Е	Ь	Д	К
Ь	Т	Л	Р	А
С	П	О	А	Ч

Менует _____